

FIȘA DISCIPLINEI

Sofiologia Vechiului Testament

Anul universitar 2026-2027

1. Date despre program

1.1. Instituția de învățământ superior	Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca
1.2. Facultatea	Facultatea de Teologie Ortodoxă
1.3. Departamentul	Teologie Ortodoxă
1.4. Domeniul de studii	Teologie
1.5. Ciclu de studii	Licență
1.6. Programul de studii / Calificarea	Teologie Ortodoxă Pastorală
1.7. Forma de învățământ	Învățământ cu frecvență

2. Date despre disciplină

2.1. Denumirea disciplinei	Sofiologia Vechiului Testament			Codul disciplinei	OLR0106
2.2. Titularul activităților de curs	Pr. Lect. univ. dr. Stelian Pașca-Tușa				
2.3. Titularul activităților de seminar	Pr. Lect. univ. dr. Stelian Pașca-Tușa				
2.4. Anul de studiu	II	2.5. Semestrul	2	2.6. Tipul de evaluare	Colocviu
2.7. Regimul disciplinei	Opțional	2.8. Tipul disciplinei		Disciplină de specializare (DS)	

3. Timpul total estimat (ore pe semestru al activităților didactice)

3.1. Număr de ore pe săptămână	2	din care: 3.2. curs	1	3.3. seminar/ laborator/ proiect	1
3.4. Total ore din planul de învățământ	28	din care: 3.5. curs	14	3.6 seminar/laborator	14
Distribuția fondului de timp pentru studiul individual (SI) și activități de autoinstruire (AI)					ore
Studiul după manual, suport de curs, bibliografie și notițe (AI)					4
Documentare suplimentară în bibliotecă, pe platformele electronice de specialitate și pe teren					21
Pregătire seminare/ laboratoare/ proiecte, teme, referate, portofolii și eseuri					16
Tutoriat (consiliere profesională)					2
Examinări					2
Alte activități					2
3.7. Total ore studiu individual (SI) și activități de autoinstruire (AI)				47	
3.8. Total ore pe semestru				75	
3.9. Numărul de credite				3	

4. Precondiții (acolo unde este cazul)

4.1. de curriculum	Nu e cazul
4.2. de competențe	Nu e cazul

5. Condiții (acolo unde este cazul)

5.1. de desfășurare a cursului	Prezența minim 75%, cu materialele didactice specifice (Sfânta Scriptură, alte resurse indicate)
5.2. de desfășurare a seminarului/ laboratorului	Prezența minim 75% și realizarea unei lucrări de seminar/laborator în conformitate cu cerințele și criteriile stabilite.

6.1. Competențele dobândite în urma absolvirii programului de studii (se preiau din planul de învățământ)¹

¹ Se vor prelua din Planul de învățământ al programului de studii acele competențe profesionale și/sau transversale la dezvoltarea cărora contribuie disciplina pentru care se elaborează fișa disciplinei. Pentru fiecare

Competențe profesionale	
Codul competenței	Competență
CP1	Interpretează texte religioase
CP2	Publică lucrări de cercetare academice
CP4	Promovează transferul de cunoștințe
CP10	Comunică constatări științifice
CP16	Promovează dialogul în cadrul societății
Competențe transversale	
Codul competenței	Competență
CT2	Asigură managementul de proiect
CT3	Sintetizează informații

6.2. Rezultatele învățării specifice programului de studii (se preiau din planul de învățământ)²

Rezultatele învățării vizate prin disciplină		
Codul competenței	Cunoștințe și înțelegere (Knowledge and understanding)	Abilități academice specifice (Specific academic skills)
CP1	Studentul înțelege temeiurile biblice și pastorale ale îndrumării persoanei	Studentul corelează texte scripturistice cu situații concrete de orientare pastorală
CP2	Studentul cunoaște principiile cercetării academice aplicate studiilor biblice și teologice	Studentul elaborează lucrări folosind surse teologice, istorice și misionare relevante
CP3	Studentul explică comportamentul uman prin repere biblice, morale și spirituale	Studentul aplică noțiuni teologice în analiza conduitei personale și comunitare
CP6	Studentul înțelege metodele de interpretare a textelor biblice și religioase	Studentul interpretează texte scripturistice în context istoric, dogmatic și pastoral
CP12	Studentul cunoaște fundamentele biblice și morale ale carității creștine	Studentul organizează acțiuni caritative inspirate de învățătura socială și morală ortodoxă
CT2	Studentul înțelege principiile managementului de proiect aplicabile activităților pastorale și comunitare	Studentul planifică activități folosind obiective, resurse, etape și indicatori de realizare

7. Rezultatele învățării specifice disciplinei

Cunoștințe și înțelegere (Knowledge and understanding)
1. Studentul înțelege metodele de interpretare a textelor biblice, patristice și liturgice
2. Studentul înțelege specificul predării textelor religioase în cateheză și pastorație
3. Studentul înțelege importanța transferului de cunoștințe în viața liturgică și pastorală
4. Studentul cunoaște formele redactării științifice în domeniul teologiei pastorale
Abilități academice specifice (Specific academic skills)
1. Studentul interpretează texte religioase în contexte omiletice, catehetice și pastorale concrete

competență se va prelua întregul enunț, inclusiv codul competenței, cu formularea care apare în planul de învățământ, fără modificări. Dacă nu se preia nici o competență din oricare din cele două categorii, se șterge linia din tabel aferentă acelei categorii.

² Se menționează rezultatele învățării specifice programului de studiu la dezvoltarea cărora contribuie disciplina pentru care se elaborează fișa. Enunțurile, preluate fără modificări din Planul de învățământ în funcție de tipul disciplinei (DF/DS/DC) se trec în dreptul competenței asociate.

2. Studentul predă texte biblice, patristice și liturgice prin explicații clare și contextualizate
3. Studentul transmite conținuturi teologice prin cateheză, predică, dialog și activități comunitare
4. Studentul cunoaște formele redactării științifice în domeniul teologiei pastorale

8. Conținuturi

8.1 Curs	Metode de predare - învățare	Observații ³
1. Curs introductiv: Înțelepciunea în Orientul Apropiat Antic; Originile și istoria înțelepciunii israelite	prelegere, dezbatere sau discuție colectivă	o oră fizică
2. Cărțile sofianice vechitestamentare – prezentare generală a structurii, conținutului, teologiei: Proverbele lui Solomon, Iov, Ecclesiastul.	prelegere, dezbatere sau discuție colectivă	o oră fizică
3. Formele discursului sofianic: proverbul (Prov. 21,19), mustrea (Prov. 30,10), zicala numerică (Prov. 30,18-19), întrebarea retorică (Prov. 30,4), poemul sofianic (Prov. 31,10-31), povățuirea părintească (Prov. 1,8-19)	prelegere, dezbatere sau discuție colectivă	o oră fizică
4. Forme ale înțelepciunii: structură, Proverbele lui Solomon și paralelisme: Proverbe 1,9; Proverbe 10-22,16; Proverbe 22,17 – 24,22; Proverbe 25-29; Proverbe 24,23-34; .	prelegere, dezbatere sau discuție colectivă	o oră fizică
5. Forme ale înțelepciunii: autoritate, funcție, structură	prelegere, dezbatere sau discuție colectivă	o oră fizică
6. Înțelepciunea - cale (Proverbe 3,19 – 4,27)	prelegere, dezbatere sau discuție colectivă	o oră fizică
7. Identitatea înțelepciunii în lumina Cărții Proverbe 8 - teorii, controverse, perspective.	prelegere, dezbatere sau discuție colectivă	o oră fizică
8. Proverbe 1,1-7; 1,2-8; 26,1-12 – abordare exegetic-teologică	prelegere, dezbatere sau discuție colectivă	o oră fizică
9. Înțelepciune și creație: Cartea Iov.	prelegere, dezbatere sau discuție colectivă	o oră fizică
10. Antinomie și axiologie în cartea Ecclesiastului	prelegere, dezbatere sau discuție colectivă	o oră fizică
11. Sofia teoretică și sofia practică în Înțelepciunile lui Solomon și Ben Sirah	prelegere, dezbatere sau discuție colectivă	o oră fizică
12. Înțelepciunea în Manuscrisele de la Qumran	prelegere, dezbatere sau discuție colectivă	o oră fizică
13. Dimensiunea sofianică a Noului Testament; Înțelepciunea în context eclesial.	prelegere, dezbatere sau discuție colectivă	o oră fizică
14. Curs de sinteză și dezbatere pe tematica studiată.	prelegere, dezbatere sau discuție colectivă	o oră fizică

Bibliografie

Ediții Scripturistice:

- *Biblia Hebraica Stuttgartensia*, quae antea cooperantibus A. Alt, O. Eissfeldt, P. Kahleederat R. Kittel, Editio Funditus Renovata, adjuvantibus H. Bardtke, W. Baumgartner, P. A. H. de Boer, O. Eissenfeldt, J. Fichtner, G. Gerleman, J. Hempel, F. Horst, A. Jepsen, F. Maass, R. Meyer, G. Quell, Th. H. Robinson, D. W. Thomas cooperatibus H. P. Ruger et J. Zieglerediderunt K. Elliger et W. Rudolph, Textum Masoreticum curavit H. P. Ruger, MASORAM ELABORAVIT G. E. Weil,

³ De exemplu aspecte organizatorice, recomandări pentru studenți, aspecte specifice legate de curs/seminar cum ar fi invitarea unor practicieni în domeniu etc.

Editio tertia emendata opera W. Rudolph et H. P. Ruger, Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart, 1987.

- *Septuaginta*, Id est Vetus Testamentum graece iuxta LXX interpretes edidit Alfred Rahlfs, editio minor, duo volumina in uno, Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart, 1935.
- *Biblia sau Sfânta Scriptură*, Tipărită sub îndrumarea și cu purtarea de grijă a Prea Fericitului Părinte Daniel – Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Cu aprobarea Sfântului Sinod, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2011.

Resurse patristice:

- *Biblia Patristica, Index des citations et allusions bibliques dans la littérature patristique*, 5. vol., Edition du Centre National de la Recherche Scientifique, Paris, 1986-1991.
- Grigorie de Nyssa, *La titlurile Psalmilor*, în *Scrieri II*, PSB 30, Ed. IBMBOR, București, 1998.
- Grigorie de Nyssa, *Omiliile la Ecclesiast*, în „PSB”, vol. 30, trad. de Dumitru Bodogae, EIBMO, București, 1998, pp. 198-282.
- Grigorie de Nyssa, *Tâlcuire amănunțită la Cântarea Cântărilor*, în „PSB”, vol. 29, trad. de Dumitru Stăniloae și Ioan Buga, EIBMO, București, 1982, pp. 113-332.
- Theodorit al Cirului, *Tâlcuire la Cântarea Cântărilor*, trad. de Adrian Tănăsescu-Vlas, Ed. Sophia, București, 2006, 165 p.
- Vasile cel Mare, *Omiliile la Psalmi*, în PSB 17, ed. Dumitru Fecioru Ed. IBMBOR, București, 1986.

Lucrări de referință:

- Abrudan, Dumitru, *Cărțile didactico-poetice*, Ed. Universității Lucian Blaga, Sibiu, 2001, 121 p.
- Anania, Bartolomeu-Valeriu, *Poezia Vechiului Testament*, București, Ed. IBMBOR, 2000.
- Breck, John, *Sfânta Scriptură în Tradiția Bisericii* (Cluj-Napoca: Ed. Patmos, 2003).
- Bulgakov, Sergei, *Sophia: The Wisdom of God, An Outline of Sophiology* (Hudson, NY: Lindisfarne Press, 1993).
- Chirilă, Ioan (coord.), Abrudan, Dumitru, Semen, Petre, Oancea, Constantin, Onișor, Remus, Basarab, Mircea, *Introducere în Vechiul Testament* (București: Basilica, 2018), 870 p.
- Chirilă, Ioan, *Sfânta Scriptură – Cuvântul cuvintelor* (Cluj-Napoca: Ed. Renașterea, 2010).
- Crenshaw, J. L., *Old Testament Wisdom*, Knox Press, Atlanta, 1981.
- Fox, Michael V., *Proverbs 1-9* Anchor Bible Series. New York: Anchor Bible, 2000.
- Garrett, Duane A., *Proverbs, Ecclesiastes, Song of Songs*, în col. *The New American Commentary*, vol. 14, Broadman & Holman Publishers, Nashville, 2001.
- Longman, Tremper, *The Book of Ecclesiastes*. New International Commentary on the Old Testament Series. Grand Rapids, MI: Eerdmans, 1998.
- Semen, Petre, *Sensul vieții și al suferinței după cărțile Ecclesiast și Iov*, Ed. Doxologia, Iași, 2010, 170 p.

8.2 Seminar / laborator	Metode de predare - învățare	Observații
1. Înțelepciunea lui Dumnezeu și înțelepciunea omului	expozitivă, discuție colectivă, fișă de lucru	o oră fizică
2. Despre înțelepciune și înțelepți în Israel	expozitivă, discuție colectivă, fișă de lucru	o oră fizică
3. Formele discursului sofianic: personificarea înțelepciunii (Prov. 1,20-33), disputa (Iov 3-41), povestirea, mărturisirea (Prov. 4,3-9), ghicitoarea (Jud. 14,14), alegoria (Jud. 9,8-15), narațiunea didactică (Fac. 37-50).	expozitivă, discuție colectivă, fișă de lucru	o oră fizică
4. Forme ale înțelepciunii: structură, Proverbele lui Solomon și paralelisme: Proverbe 30,1-9; Proverbe 30,10-33; Proverbe 31,1-9; Proverbe 31,10-31.	expozitivă, discuție colectivă, fișă de lucru	o oră fizică
5. Forme ale înțelepciunii: autoritate, funcție, structură	expozitivă, discuție colectivă, fișă de lucru	o oră fizică
6. Înțelepciunea - cale (Proverbe 5-7)	expozitivă, discuție colectivă, fișă de lucru	o oră fizică
7. Identitatea înțelepciunii în lumina Cărții Proverbe 8 - teorii, controverse, perspective.	expozitivă, discuție colectivă, fișă de lucru	o oră fizică
8. Înțelepciune și creație: Cartea Iov	expozitivă, discuție colectivă, fișă de lucru	o oră fizică

9. Vedere și cunoaștere în Cartea Iov	expozitivă, discuție colectivă, fișă de lucru	o oră fizică
10. Antinomie și axiologie în cartea Ecclesiastului	expozitivă, discuție colectivă, fișă de lucru	o oră fizică
11. Sofia teoretică și sofia practică în Înțelepciunile lui Solomon și Ben Sirah	expozitivă, discuție colectivă, fișă de lucru	o oră fizică
12. Înțelepciunea psactică I	expozitivă, discuție colectivă, fișă de lucru	o oră fizică
13. Înțelepciunea psactică II	expozitivă, discuție colectivă, fișă de lucru	o oră fizică
14. Împlinirea omului în iubire în Cântarea Cântărilor	expozitivă, discuție colectivă, fișă de lucru	o oră fizică

Bibliografie

Studii de specialitate

- CALOIANU, Viorel, „Raportul dintre concepția despre Înțelepciune în cartea *Proverbelor lui Solomon* și tradiția despre înțelepciune în textele egiptene,” *GB* 1-2 (1974): 63-72.
- CHIALDA, Mircea, „Învățăături moral-sociale în cartea *Proverbelor lui Solomon*,” *ST* 1-2 (1955): 3-24.
- Chirilă, Ioan, „Le Psautier de David – La Torah sous forme lyrique?,” *ST* 4 (2017).
- Chirilă, Ioan, „Sofia și Logos sau despre dialogul dintre cei doi Iisus: Hristos și Ben Sirah,” *ST* 1 (2005): 49-64.
- HANDARIC, Mihai, „Cartea Ecclesiastul – o paradigmă a întâlnirii dintre Biserică și cultură,” *MO* 5-8 (2003): 172-183.
- HÂRLĂOANU, Paul-Cezar, „The language of love in Song of Songs. A terminological analysis of some addressing formulas,” în *Communication, Context and Interdisciplinarity*, vol. 3, ed. Iulian Boldea (Târgu-Mureș: „Petru Maior” University Press, 2014), 248-255.
- Mihoc, Vasile, „Înțelepciunea teoretică și practică în Vechiul Testament,” *MA* 1-3 (1980): 82-92.
- Moldovan, Alexandru, „Prin ce își va îndrepta tânărul calea sa? (Psalmul 118, 9a),” în *Young people in Church & Society* (Alba Iulia: Reîntregirea, 2016), 81-103.
- NEAGA, Nicolae, „Dragostea de viață în cartea vechio-testamentară Ecclesiastul,” *MB* 7-9 (1957): 53-58.
- PAVEL, Aurel, „Înțelepciunea lui Solomon 2, 17 – 3, 3: soarta dreptilor,” *RT* 1 (2002): 7-19.
- PRELIPCEANU, Vladimir, „Actualitatea învățăturilor moral-sociale din cartea Iisus, fiul lui Sirah,” *ST* 9-10 (1955): 582-599.

9. Evaluare

Tip activitate	9.1 Criterii de evaluare ⁴	9.2 Metode de evaluare ⁵	9.3 Pondere din nota finală
9.4 Curs	Asimilarea informațiilor fundamentale privitoare la Vechiul Testament.	Examen oral	80 %
	Înțelegerea instrumentelor și a finalității procesului de interpretare a Scripturii în mediul ortodox.		
9.5 Seminar/laborator	Capacitatea de a integra într-un discurs propriu conceptele asimilate.	Prezentarea unei lucrări de seminar.	20 %
	Flexibilitatea în abordarea exercițiilor tematice propuse, care reflectă o bună cunoaștere a informațiilor dar și capacitatea de valorificare a lor în varii moduri.		
9.6 Standard minim de promovare			

⁴ Criteriile de evaluare trebuie să reflecte direct rezultatele învățării vizate la nivel de program de studii, respectiv la nivel de disciplină. Mai concret, se evaluează achizițiile de învățare menționate în rezultatele anticipate ale învățării.

⁵ Se recomandă stabilirea atât a metodelor de evaluare finală, cât și a strategiei de evaluare pe parcurs.

Cunoașterea sumară a conținutului Vechiului Testament, cu accent pe Pentateuh, și a noțiunilor de revelație, inspirația Sfintei Scripturi, canonul Sfintei Scripturi, a elementelor de critică textuală (metoda istorico-critică), a temelor teologice principale.

10. Etichete ODD (Obiective de Dezvoltare Durabilă / Sustainable Development Goals)⁶

Nu se aplică

Data completării:
20.06.2026

Semnătura titularului de curs

Semnătura titularului de seminar

Data avizării în departament:
20.07.2026

Semnătura directorului de departament

⁶ Păstrați doar etichetele care, în conformitate cu [Procedura de aplicare a etichetelor ODD în procesul academic](#), se potrivesc disciplinei și ștergeți-le pe celelalte, inclusiv eticheta generală pentru *Dezvoltare durabilă* - dacă nu se aplică. Dacă nicio etichetă nu descrie disciplina, ștergeți-le pe toate și scrieți "Nu se aplică".